KÜTÜBÜ SİTTE

1. SAHİHÂN-SAHİHEYN

1. BUHARİ --> EL-CÂMİU'S-SAHİH
2. MÜSLİM --> EL-CÂMİU'S-SAHİH

2 SÜNEN-İ ERBAA

1. TİRMİZİ --> ES-SÜNEN
2. EBU DAVUD --> ES-SÜNEN
3. NESÂÎ --> ES-SÜNEN
4. İBN MÂCE --> ES-SÜNEN

ALTI HADİS KİTABI VE YAZARLARI

4.2. Kütüb-i Sitte ve Musannifleri

Hicri 2. (8) asrın ortalarına doğru başlayan tasnif faaliyeti çok hızlı bir şekilde gelişmiş, 3. (9) asırda bütün hadislerin bir araya getirilmesi, hadisle meşgul olanların çoğalması ve büyük muhaddislerin yetişmesiyle zirveye ulaşmıştır. Bütün hadislere ulaşma imkânının ortaya çıktığı bu asırda bazı âlimler hadisler üzerinde ciddi araştırmalar yapmış, bu konuda uzmanlaşmış ve sahih rivayetleri içeren, ayrıca herkes tarafından kabul gören hadis eserleri meydana getirmişlerdir. Bunların en itibar edilenleri sonradan Kütüb-i Sitte (altı temel hadis kitabı) adıyla meşhur olan eserlerdir. Kütüb-i Sitte ve müelliflerini temel özellikleriyle şu şekilde tanıtabiliriz:

1 Buhârî ve el-Câmiu’s-Sahih’i

Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî, hicri 194 (810) yılında Buhara’da doğmuştur.

Genç yaştan itibaren ilmî seyahatlere başlamış, Mekke ve Medine başta olmak üzere Bağdat, Basra, Kûfe, Şam ve Mısır gibi önemli ilim merkezlerini dolaşarak devrin en meşhur muhaddisleri ile görüşmüş ve onlardan hadis okumuştur.

Buhârî’nin Semerkant’taki türbesi

Hocalarının sayısı 1000’in üzerinde gösterilmekte, talebe sayısı ise 10.000’lerle ifade edilmektedir. Müslim ve Tirmizî gibi Kütüb-i Sitte müelliflerinin bir kısmı talebeleri arasında yer alır.

256 (870) yılında Semerkand’a bağlı Hartenk’te vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir.

Buhârî hadis ilminde eşsiz bir otoritedir. O, sadece sahih hadisleri bir araya getirmeye çalışan ilk kişidir. On altı yılda tamamladığı el-Câmiu’s-Sahih’ini devrinin hadis otoritelerinin incelemesine sunmuş ve onların hem takdirini ve hem de onayını almıştır. Eser İslam dünyasında ilim ehli tarafından Kur'an-ı Kerim’den sonra en sahih kitap kabul edilmiştir.[32]

32 Muhammed Mustafa el-A’zamî, Buhârî, DİA, C 6, s. 368-372.

Buhârî'nin ilim yolculukları.

2 Müslim ve el-Câmiu's-Sahih'i

Hicri 206 (821) yılında Nişabur'da doğan Müslim'in tam adı Ebü'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî'dir.

On iki yaşından itibaren hadis öğrenmeye başlamış ve Belh, Mekke, Medine, Kûfe, Basra, Bağdad ve Mısır gibi yerleri dolaşarak meşhur hocalardan istifade etmiştir. Buhârî ve Ahmed b. Hanbel hocaları arasında yer alır.

Hicri 261 (875) yılında memleketi olan Nişabur'da vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir.

Müslim, hocası Buhârî gibi sadece sahih hadis toplamak için gayret etmiş bir muhaddistir. On beş yılda tamamladığı es-Sahih'ini devrin bazı ünlü muhaddislerine okumuş, onların da onaylarını ve takdirlerini almıştır.[33]

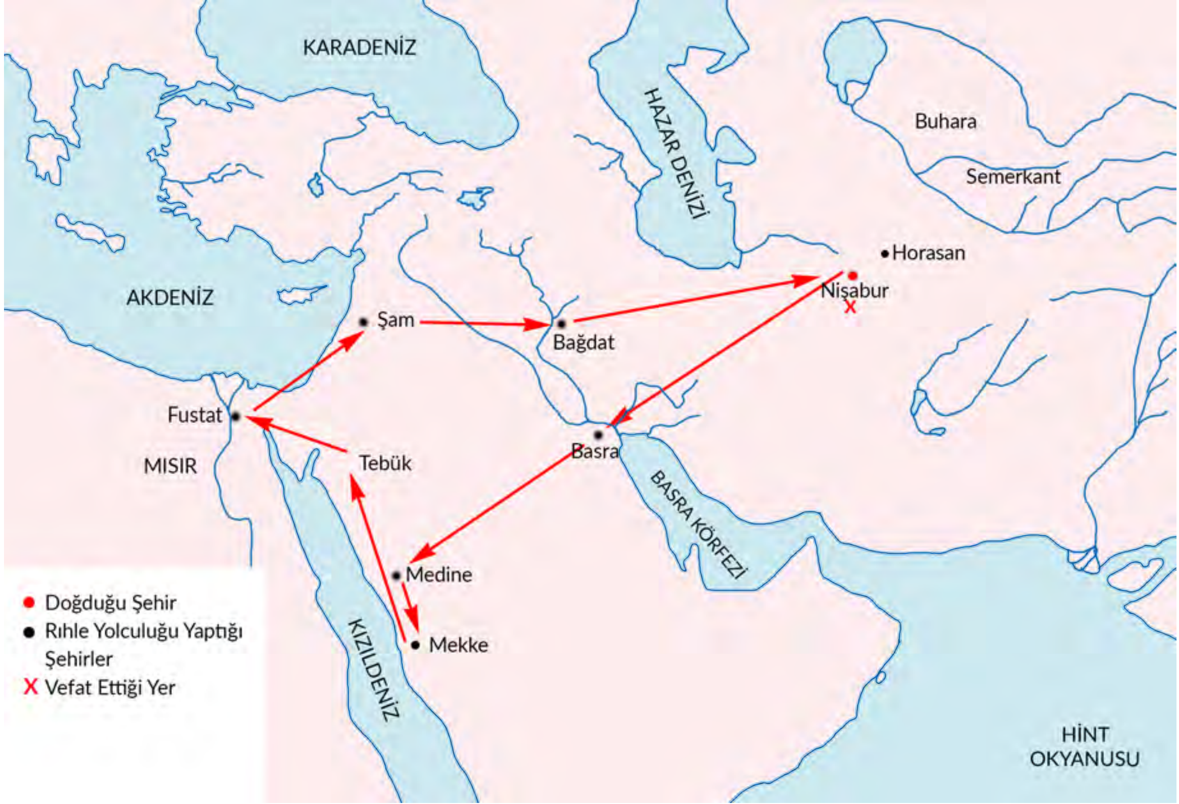
BİLGİ KUTUSU

Kütüb-i Sitte'nin ilk iki kitabı olan Buhârî ve Müslim'in Sahih'leri, sadece sahih hadis derlemek maksadıyla kaleme alındıkları ve müellifleri bu konuda çok titiz davrandıkları için Sahihân veya Sahihayn (sadece sahih hadis ihtiva eden iki eser) ismiyle meşhur olmuştur. Aynı şekilde iki müellif Buhârî ve Müslim'e de Şeyhân veya Şeyhayn (iki büyük hadis âlimi) ismi verilmiştir.

BİLGİ KUTUSU

Hem Sahih-i Buhârî hem de Sahih-i Müslim'de yer alan hadisler Kur'an-ı Kerim'den sonra en sahih metinler kabul edilmiş ve bunlar özel olarak "Müttefekun aleyh" (Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettiği hadis) şeklinde isimlendirilmiştir.

33 Mehmet Yaşar Kandemir, Müslim b. Haccâc, DİA, C 32, s. 93-94.

Müslim'in ilim yolculukları.

3 **Tirmizî ve es-Sünen'i**

Ebu Îsâ Muhammed b. Îsa et-Tirmizî 209 (824) yılında Orta Asya'da bulunan Tirmiz şehrinde doğmuştur.

Tirmizî'nin ilim yolculukları.

Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra Horasan, Irak, Hicaz gibi bölgeleri dolaşmış ve burada görüştüğü âlimlerden hadis okumuştur. Hocaları arasında Kütüb-i Sitte müelliflerinden Buhârî ve Müslim gibi muhaddisler bulunmaktadır. Pek çok talebe de yetiştirmiş olan Tirmizî, 279 (892) yılında Tirmiz'e bağlı Buğ köyünde vefat etmiştir.

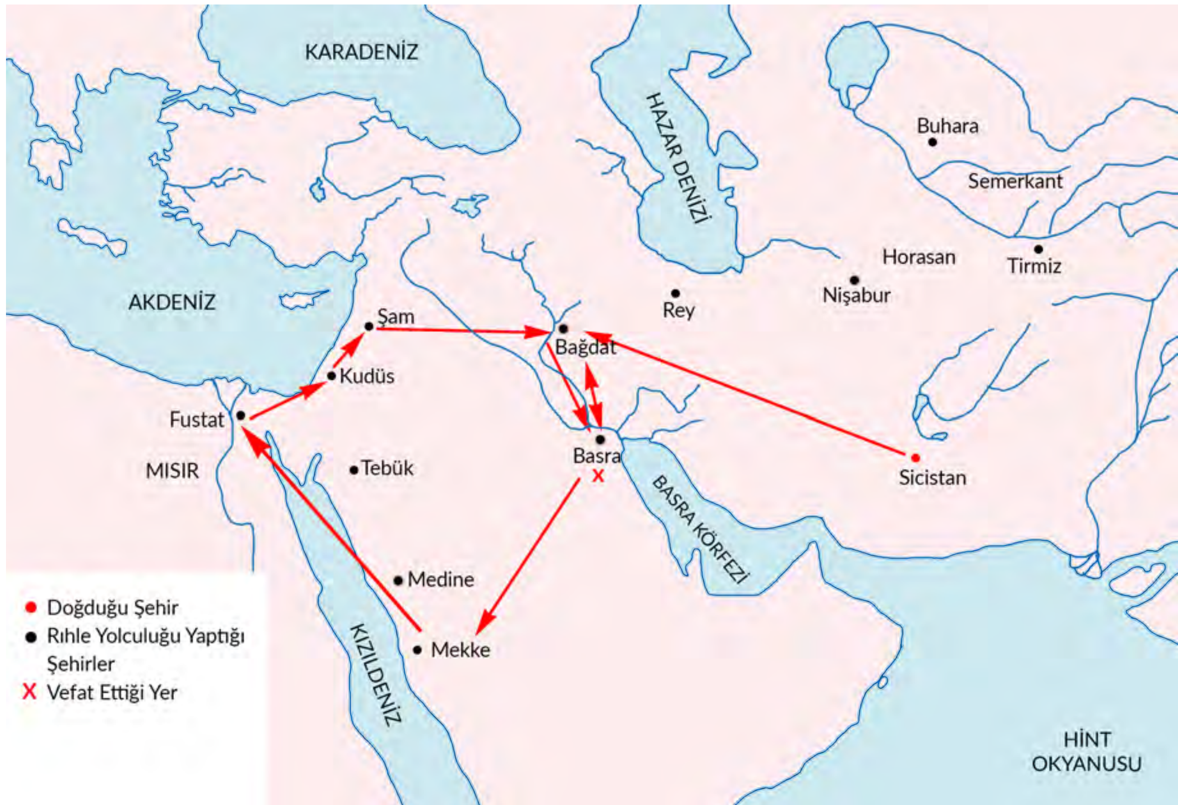
Tirmizî, bazı kimseler tarafından el-Câmi', bazılarınca da es-Sünen olarak isimlendirilen eserini tamamladıktan sonra onu değerlendirmeleri için devrinin önemli bir kısım âlimlerine sunmuş, neticede hem kendisi hem de eseri takdir görmüştür. Tirmizî'nin hadis kabul şartlarını dikkate alan bazı âlimler, eserinin Buhârî ve Müslim'in eserlerinden sonra üçüncü sırada gelmesi gerektiğini belirtmişlerdir.[34]

4 Ebu Dâvûd ve es-Sünen'i

Ebu Dâvûd Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî 202 (817) yılında Sicistan'da doğmuştur.

Genç yaşından itibaren ilmî seyahatlere başlamış ve çoğu Buhârî ve Müslim'in de hocası olan Ali b. Medînî ve Ahmed b. Hanbel gibi ünlü muhaddislerden hadis dinlemiştir. Hadis aldığı hocalarının 300 civarında olduğu belirtilmektedir. Tanınmış talebeleri arasında Tirmizî ve benzeri muhaddisler vardır. 275 (889) yılında Basra'da vefat etmiştir.

Ebu Dâvûd es-Sünen'ini uzun süren ilmî seyahatleri esnasında topladığı hadislerden seçmek suretiyle meydana getirmiştir. Yirmi yılda tamamlanan eser hocası Ahmed b. Hanbel tarafından takdir edilmiştir.[35]

Ebu Dâvûd'un ilim yolculukları.

34 Talat Koçyiğit, Hadis Tarihi, s. 247-249.
35 İsmail Lütfi Çakan, Hadis Edebiyatı, s. 108

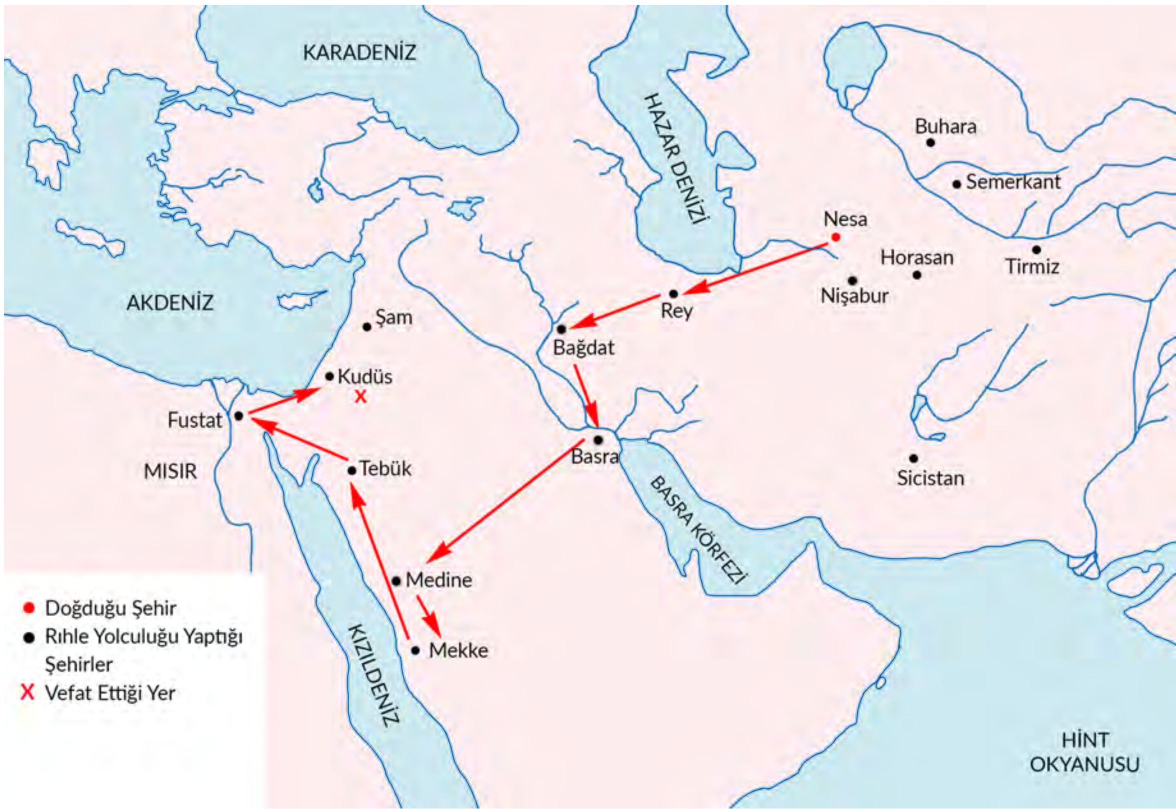
5 Nesâî ve es-Sünen'i

Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî aslen Horasanlı olup 215 (830) yılında Nesâ'da doğmuştur.

On beş yaşında iken ilim tahsiline başlamış, Hicaz, Irak, Cezîre ve Şam gibi bölgeleri dolaşmış, buralarda birçok ünlü muhaddisten hadis dinlemiş, sonunda Mısır'a yerleşmiştir.

Birçok meşhur talebesi bulunan Nesâî, hicri 303 (915) yılında Filistin'e gelmiş, Remle'de vefat etmiş ve Kudüs'te defnedilmiştir.

Nesâî es-Sünen adlı eserinde, hadis seçiminde oldukça titiz davranmış, hadislerin kabulünde ağır şartlar ileri sürmüştür. Hadislerinin güvenilirliği Sahih-i Müslim hadislerinin düzeyine yakındır.[36]

Nesâî'nin ilim yolculukları.

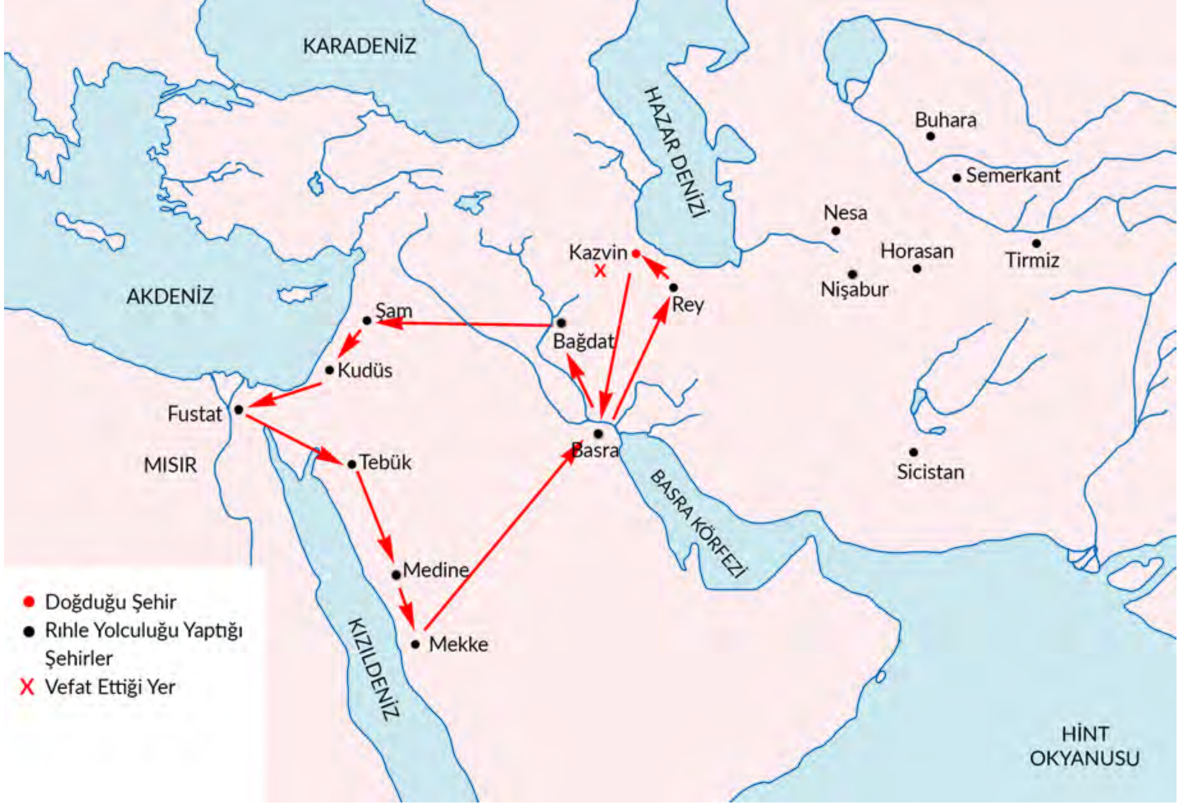
6 İbn Mâce ve es-Sünen'i

209 (824) yılında Kazvin'de doğan İbn Mâce'nin tam adı Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî'dir.

İbn Mâce, 15-20 yaşlarında iken memleketinde ilimle meşgul olmaya başlamış, Kazvinli âlimlerden hadis dinlemiştir. Daha sonra Kûfe, Basra, Bağdat, Dımaşk, Mekke ve Medine gibi merkezleri dolaşmış ve buralarda karşılaştığı âlimlerden istifade etmiştir. Birçok talebe de yetiştirmiş olan İbn Mâce 273 (887) yılında doğum yeri olan Kazvin'de vefat etmiştir.

36 Mehmet Yaşar Kandemir, Nesâî, DİA, C 32 s. 563-565.

İbn Mâce'nin es-Sünen'i sonraki dönem âlimleri tarafından Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı kabul edilmiş ve bunlar arasında en çok zayıf hadis ihtiva eden kitap olduğu belirtilmiştir. İbn Mâce'nin es-Sünen'i düzgün tertibi, az tekrarı ve kısa hadisleriyle dikkat çeker.[37]

İbn Mâce'nin ilim yolculukları.

Kütüb-i Tis'a: Hicri 3. (9) asırda tasnif edilen ve Kütüb-i Sitte ismiyle meşhur olan altı hadis kitabı daha sonraki âlimler tarafından en güvenilir kitaplar kabul edilmiş ve dini konularda temel kaynak olarak kullanılmıştır. Aynı şöhrete sahip olan ve sıkça kaynak olarak müracaat edilen İmam Mâlik'in el-Muvatta'ı, Dârimî'nin es-Sünen'i ve Ahmed b. Hanbel'in el-Müsned'i için özel bir isimlendirme yapılmamış, ancak günümüzde bunların da Kütüb-i Sitte'ye ilâve edilmesiyle Kütüb-i Tis'a (dokuz temel hadis kitabı) şeklinde bir kavram ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. İlâve edilen üç eser ve müelliflerini de şöylece tanıtmak mümkündür:

BİLİYOR MUSUNUZ?

Kütüb-i Sitte'nin dört süneni ilim ehli tarafından Sünen-i erbaa veya Kütüb-i erbaa (dört sünen kitabı) olarak bilinmektedir.

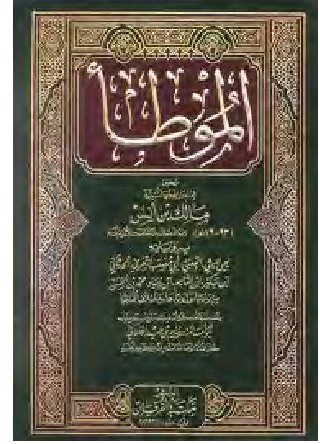
7 Mâlik b. Enes ve el-Muvatta'ı

Mâlikî mezhebinin imamı olan Ebu Abdillâh Mâlik b. Enes el-Esbahî, Yemen asıllıdır. Kabul edilen görüşe göre 93 (712) yılında doğmuş ve Medine'de yetişmiştir.

En meşhur hocası İbn Şihâb ez-Zührî'dir. İstifade ettiği hocalarının sayısının 900'e ulaştığı belirtilmektedir.

37 Talat Koçyiğit, Hadis Tarihi, s. 249-250.

İmam Mâlik yirmi yaşından itibaren Medine'de Mescid-i Nebî'de hadis ile fıkıh okutmuş ve fetva vermiş, 1000 civarında kimsenin kendisinden ilim öğrendiği tespit edilmiştir. Ders halkasına katılanlar arasında İmam Ebu Hanîfe ve talebeleri Ebu Yûsuf ile Muhammed b. Hasen eş-Şeybânî gibi meşhur fakîhler bulunmaktadır.

İmam Malik'in Muvatta isimli eser nüshası.

179 (795) yılında kısa bir rahatsızlıktan sonra Medine'de vefat etmiş ve Cennetülbakî kabristanına defnedilmiştir.

Hadis otoritelerince bu ilmin zirve şahsiyetlerinden biri kabul edilen ve çok hadis ezberlemiş olan İmam Mâlik titizliği sebebiyle az rivayette bulunmuş, seçtiği hadisleri el-Muvatta' isimli eserinde toplamıştır. Bazı âlimler Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı İbn Mâce'nin es-Sünen'i yerine el-Muvatta'ın kabul edilmesi gerektiğini söylemişlerdir.[38]

BİLGİ KUTUSU

Sünenler, ahkâma dair hadislerin fıkıh kitaplarındaki tertibe göre tasnif edildiği eserlerdir. Bu eserlerde Peygamber Efendimizin söz, fiil ve takrirleri yanında ashabın ve tâbiînin fetvaları da yer alır. Hadislerinin büyük bir kısmı sahih olmakla birlikte sünenlerde hasen ve zayıf hadisler de vardır.

8 Dârimî ve es-Sünen'i

Aslen Semerkantlı olan Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Dârimî 181 (797) yılında doğmuştur.

Dârimî'nin Sünen isimli eser nüshası.

Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra ilmî seyahatlere çıkmış, Hicaz, Mısır, Şam, Irak, Horasan gibi bölgeleri dolaşmış ve buralarda karşılaştığı birçok meşhur âlimden hadis dinlemiştir.

Talebeleri arasında Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî gibi otoriteler bulunmaktadır. Zühd esasına dayalı mütevâzi bir hayat yaşayan Dârimî 255 (869) yılında Merv'de vefat etmiştir.

Dârimî'nin es-Sünen'i, tertibinin mükemmel olduğu dikkate alınarak bazı âlimler tarafından Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı olmaya uygun görülmüş, ancak rivayetlerinden bir kısmının zayıf olduğu öne sürülerek bu görüş kabul edilmemiştir.[39]

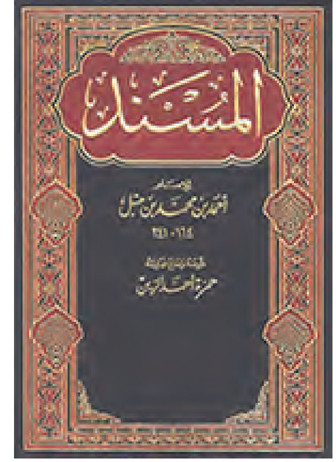
38 İsmail Lütfi Çakan, Hadis Edebiyatı, s. 71-74.
39 Abdullah Aydınlı, Dârimî, DİA, C 8, s. 494-495.

9 Ahmed b. Hanbel ve el-Müsned'i

Tam adı Ebu Abdillâh Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî olan Ahmed b. Hanbel, Hanbelî mezhebinin imamıdır.

164 (781) yılında Bağdat'ta doğmuş ve burada büyüyüp yetişmiştir. İlk eğitiminden sonra hadisle meşgul olmaya başlamış, devrin en meşhur muhaddislerinin ders halkalarına katılmıştır. Hocalarının sayısı 280 civarındadır.

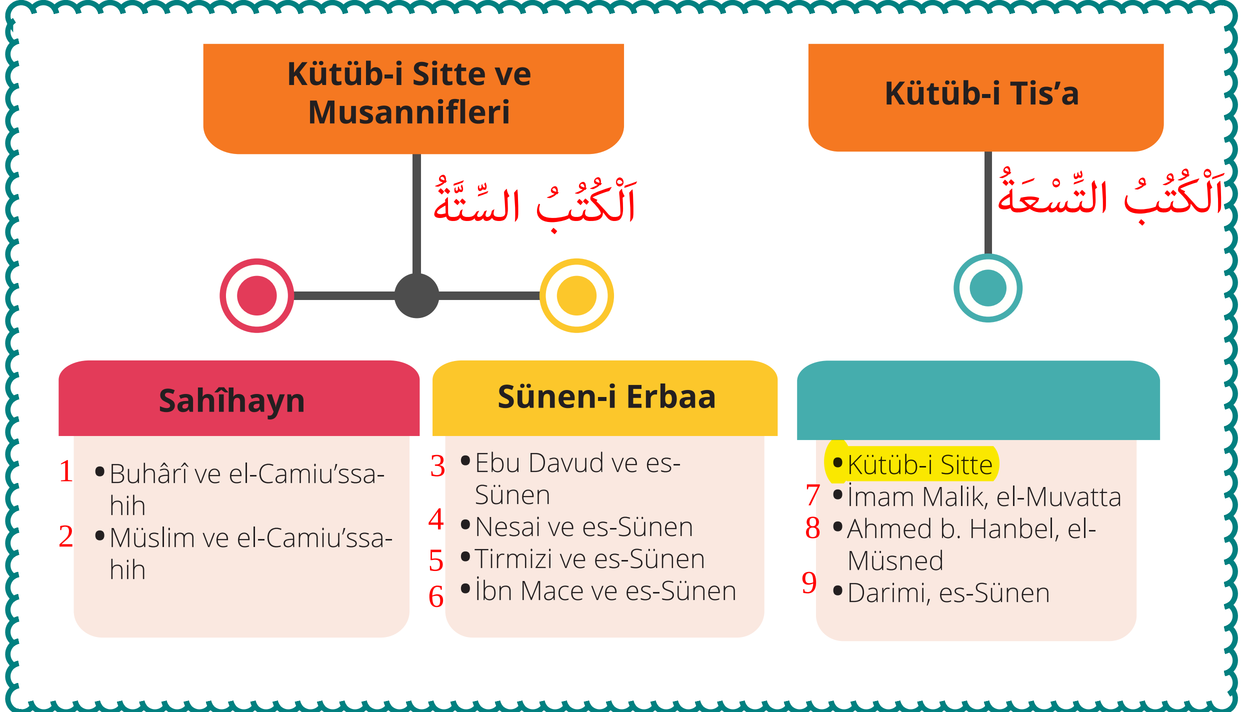
Talebeleri arasında Kütüb-i Sitte müelliflerinden Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî bulunmaktadır. Kurduğu ilim meclislerine aynı anda binlerce kimsenin katıldığı belirtilen Ahmed b. Hanbel 241 (855) yılında Bağdat'ta vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir.

Ahmed b. Hanbel'in Müsned isimli eser nüshası.

En önemli eseri olan el-Müsned'i, 1000 civarında sahabiden nakledilen 27.500'den fazla hadis ihtiva etmektedir. Sadece sahih hadis derlemek maksadıyla yazılmadığı için içinde hasen ve zayıf rivayetler de yer almıştır.

Eserde, İslam'a giriş tarihleri esas alınarak önce Aşere-i mübeşşere'nin, sonra Ehl-i beyt, Hâşimoğulları, Mekkeli, Medineli, Kûfeli, Basralı ve Suriyeli sahabilerin, sonunda da hanım sahabilerin naklettikleri hadisler isimlerinin altında sıralanmıştır. el-Müsned bu türün günümüze ulaşan en meşhur eseri olarak bilinmektedir.[40]

40 Mehmet Yaşar Kandemir, Ahmed b. Hanbel, DİA, C 2, s. 75-80.